

ОСОБЛИВОСТІ СМИСЛО-ЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кетлер-Митницька Т. С.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології та соціальної роботи

Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

вул. Наукового містечка, 59, Запоріжжя, Україна

orcid.org/0000-0002-1665-4282

catmeatt@gmail.com

Ключові слова: *смысло-життєві орієнтації, соціономічні спеціальності, цілі життя, процес життя, результат життя, локус контролю – Я, локус контролю – життя.*

У статті представлено результати емпіричного дослідження особливостей смысло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей. Показано, з одного боку, необхідність у кваліфікованій допомозі населенню щодо подолання спровокованої війною смыслової кризи та, з іншого боку, труднощі осмислення травматичного досвіду самими фахівцями та студентами допомагаючих професій. Теоретично з'ясовано професійно важливі особливості смысло-життєвих орієнтацій здобувачів вищої освіти із соціономічних спеціальностей, зокрема реалістичність, конструктивність та оптимальність. Емпірично виявлено, що в умовах війни найбільша частка здобувачів вищої освіти із соціономічних спеціальностей має середній рівень смысло-життєвих орієнтацій за загальною шкалою. На другому місці за ступенем поширеності – низький рівень. Приблизно чверть опитаних не вважає життя насиченим важливими подіями, не має чітких цілей та не вважає себе спроможними впливати на долю. Найменша частка респондентів має високий рівень смысло-життєвих орієнтацій. Щодо інших шкал тесту найбільша частка опитаних з високим рівнем виявлена за шкалами «цілі життя» та «локус контролю – Я». Найбільше опитаних із середніми показниками виявлено за шкалами «результат життя» та «локус контролю – життя». Найбільше студентів з низьким рівнем виявлено за шкалою «процес життя». Третина опитаних не вдоволені своїм життям під час війни, вважає його не цікавим та беззмістовним. Так, результати можуть свідчити про недостатню готовність здобувачів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності. Дані, отримані в ході дослідження, підтвердили гіпотези про існування статистично значущого зв'язку між показниками смысло-життєвих орієнтацій та віком респондентів, загальним показником сформованості смысло-життєвих орієнтацій та курсом навчання. Спростовано гіпотезу, що існує статистично значущий зв'язок між показниками сформованості смысло-життєвих орієнтацій та статтю респондентів. Для пояснення отриманих результатів доцільно встановити зв'язки показників смысло-життєвих орієнтацій з іншими особистісними властивостями.

FEATURES OF MEANINGFUL LIFE ORIENTATIONS OF SOCIONOMIC SPECIALTIES STUDENTS IN THE CONDITIONS OF WAR

Ketler-Mytnytska T. S.

Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor at the Psychology and Social Work Department

Municipal Institution of Higher Education “Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy” of Zaporizhzhia Regional Council

Naukove Mistechko str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-1665-4282

catmeatt@gmail.com

Key words: *meaningful life orientations, socionomic specialties, life goals, life process, life result, locus of self-control, locus of life-control.*

The article presents the results of an empirical study of the features of the socionomic specialties students' meaning-life orientations. It shows, on the one hand, the need for qualified assistance to the population in overcoming the crisis of meaning provoked by the war and, on the other hand, the difficulty of understanding the traumatic experience by specialists and students of helping professions. Theoretically found that the professionally important features of the meaning-life orientations of university students in socionomic specialties are realism, constructiveness, and optimality. Empirically found that in the conditions of war, the largest share of socionomic specialties students has an average level of meaning-life orientations on a general scale. The second most common is the low level. About a quarter of those surveyed do not consider life full of important events, do not have clear goals, and do not consider themselves capable of influencing fate. The smallest share of respondents has a high level of meaning-life orientations. As for other scales of the test, the largest share of respondents with a high level was found on the scales “life goals” and “locus of self-control”. Most respondents with average indicators were found on the scales “result of life” and “locus of self-control”. Most students with a low level were found on the “life process” scale. A third of the respondents are not satisfied with their life during the war, they consider it uninteresting and meaningless. Thus, the results may indicate insufficient readiness of higher education applicants for future professional activities. The data obtained in the study confirmed the hypotheses of the statistically significant relationship between the indicators of meaningful life orientations and the age of the respondents, the general indicator of meaningful life orientation formation, and the year of studying. The hypothesis that there is a statistically significant relationship between the indicators of the meaning-life orientation formation and the gender of the respondents was refuted. To explain the obtained results, it is advisable to reveal the relationship between indicators of meaning-life orientations and other personal features.

Постановка проблеми. Воєнні події справили глибокий вплив на перебіг особистісного розвитку українців. Травматичні переживання призвели до смислової кризи, глибинної зміни уявлень про себе, інших людей та життя загалом. Це вимагає від фахівців соціономічної сфери готовності до надання кваліфікованої допомоги населенню щодо розв'язання питань відновлення психологічного благополуччя, в тому числі й на рівні смислового пошуку. Своєю чергою здатність надавати таку допомогу передбачає сформованість смис-

ло-життєвих орієнтацій спеціалістів допомагаючих професій, їх здатність зберегти смислову насиченість та керованість власного життя.

Водночас, як зауважують А. Мельничук і Т. Ко-мар, під час війни саме працівники соціономічних професій перебувають у зоні підвищеного ризику професійного вигорання через постійне спілкування з постраждалими та напруженість своєї діяльності [1, с. 65–66]. Крім того, як вважає О. Пінчук, працівники соціономічної сфери в умовах війни гостро переживають стрес,

оскільки мають високий рівень емпатійності, при цьому їм постійно доводиться емоційно занурюватися у трагічні події з життя клієнтів, підпадаючи під вплив колективної психологічної травми. Крім того, ці спеціалісти відчувають інформаційне перевантаження, отримують багато повідомлень від клієнтів та установ, тому не завжди мають час та можливість усвідомити та відсторонено оцінити відомості, що надходять [2, с. 41–42].

Ситуація, що склалася, значно підвищує вимоги щодо готовності студентів до майбутньої професійної діяльності в реаліях війни та післявоєнний період. Проте ціннісно-сміслова сфера молоді також підпадає під дію негативних чинників. Труднощі конструктивного осмислення власного життя під час війни О. Шатілова розкрила на прикладі майбутніх психологів, які часто переживають свою недостатню готовність до волонтерської діяльності, відчувають страх зробити гірше та почуття провини за неспроможність якісно допомогти людям та собі [3, с. 44–45]. Переживання студентами смислової кризи може значно ускладнити їхню майбутню професійну діяльність. З урахуванням важливості вищенаведеного ми проаналізували представленість такої проблематики у сучасних дослідженнях.

У результаті огляду психологічних джерел ми виявили, що європейські вчені зазвичай аналізують феномени смисло-життєвого самовизначення студентів закладів вищої освіти під час вивчення цінностей (S. Čerelová, S. Barnová [4]), песимістичних/оптимістичних життєвих орієнтацій (P. Sasvari [5]), моральних переконань (J. Knapík [6]) тощо. Українські науковці вивчають смисло-життєві орієнтації студентів як самостійний предмет дослідження. Зокрема, О. Васильченко, О. Льошенко та О. Чмір розглядають смисло-життєві орієнтації студентської молоді у контексті соціальних змін в українському суспільстві [7]. Інші вчені приділяють увагу віковим особливостям смислової сфери, зокрема О. Іванова, яка ґрунтовно аналізує особливості та психолого-педагогічні умови формування смисло-життєвих орієнтацій юнаків та дівчат [8], а також Л. Коломоець та Г. Шульга, які розкривають детермінанти осмисленості життя осіб юнацького віку [9].

Меншою мірою висвітлено смисло-життєві орієнтації саме студентів соціономічних спеціальностей. Я. Коряка висвітлює зв'язок смислових орієнтацій майбутніх психологів з їхньою поведінкою та ціннісною сферою [10]. J. Knapík на емпіричному матеріалі показує більшу вираженість моральних смислових орієнтацій студентів – майбутніх учителів порівняно зі здобувачами освіти непедагогічних спеціальностей [6, с. 131].

Збільшується кількість публікацій з проблематики особистісного зростання здобувачів вищої

освіти в умовах війни, зокрема дослідження А. Stadnik з колегами щодо особливостей психічного благополуччя та соціальної адаптації студентів залежно від наближення їх перебування до зони бойових дій [11, с. 22–28]. Водночас ми не виявили самостійних досліджень з питань смисло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей в умовах війни, у зв'язку з чим вирішили емпірично встановити особливості цього феномену.

Мета статті – представити результати емпіричного дослідження особливостей смисло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей в умовах війни.

Завдання дослідження:

1) встановити рівні смисло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей;

2) перевірити гіпотезу щодо існування статистично значущого зв'язку між показниками сформованості смисло-життєвих орієнтацій та віком респондентів;

3) перевірити гіпотезу щодо існування статистично значущого зв'язку між показниками сформованості смисло-життєвих орієнтацій та статтю опитаних;

4) перевірити гіпотезу щодо існування статистично значущого зв'язку між загальним показником сформованості смисло-життєвих орієнтацій та курсом навчання.

Результати дослідження. Поняття смисло-життєвих орієнтацій, запропоноване Д. Леонтьєвим, розглядається вітчизняними вченими як на рівні сенсу життя, так і у контексті вивчення цінностей, цілей або конкретних смислових конструктивів. І. Варє розуміє смисло-життєві орієнтації як складні соціально-психологічні утворення, які детермінують напрями соціалізації, життєві плани і стратегії, і, своєю чергою, зумовлюються цілями та цінностями. За І. Варє, смисло-життєві орієнтації виступають критеріями самоактуалізації, основним з яких є осмисленість життя. Смісл життя як динамічна система включає у себе суб'єктивні смисли особистості і вважається ширшим за змістом поняттям, ніж смисло-життєві орієнтації [12, с. 107–108].

Д. Похилько та Л. Перелигіна розглядають смисло-життєві орієнтації як феномен свідомості, компонент структури особистості, механізм регуляції поведінки, спілкування та діяльності. Авторки наводять характеристики смислу життя, які ми вважаємо цінними для студентів соціономічних спеціальностей, а саме реалістичність та конструктивність щодо впливу на особистісне становлення. Вчені зазначають, що у стані кризи особистість намагається знайти сенс у життєвій ситуації, інтерпретувати важкий емоційний досвід. Це призводить до перебудови її внутрішнього світу

та зміни індивідуальних сенсів: життя перестає сприйматися як належне, цінності змінюються на більш альтруїстичні, посилюється спрямованість на пізнання та саморозвиток [13, с. 107–110].

У контексті вивчення вікових особливостей юності О. Іванова визначає поняття «смысло-життєві орієнтації особистості юнацького віку» як індивідуальну ієрархічну структуру усвідомлених й актуальних цінностей-цілей, що становлять особистісний смисл і визначають життєві сфери та вектори діяльності в період юнацтва. Вчена пов'язує формування смислів з прийняттям юнаками та дівчатами відповідальності за власне життя, свідомим вибором певних цінностей, усвідомленням своїх мотивів та почуттів. Дослідниця підкреслює, що тільки реалістичні та оптимальні смисли зумовлюють адекватність самооцінки та здатність якомога більш об'єктивно ставитися до себе, своїх можливостей. Ми поділяємо думку вченої, що оптимальність смысло-життєвих орієнтацій юнацтва означає придатність щодо забезпечення високої якості життя [8, с. 34–47]. Вважаємо оптимальність смысло-життєвих орієнтацій професійно важливою для соціономічних спеціальностей властивістю, оскільки вона може виступати одним із чинників відновлення психологічного благополуччя, задоволеності життям.

Емпіричне дослідження смысло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей в умовах війни здійснено у жовтні 2022 року на базі Хортицької національної академії (м. Запоріжжя) на платформі Online Test Pad. Вибірку становили 244 студенти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів освіти за спеціальностями 053 «Психологія», 016 «Спеціальна освіта», 013 «Початкова освіта», 231 «Соціальна робота».

У дослідженні використано тест смысло-життєвих орієнтацій (за Д. Леонтьєвим), який є адаптацією тесту «Purpose-in-Life Test» Дж. Крамбо та Л. Махоліка [14, с. 108–111], методи математичної статистики – критерій кореляції Пірсона та однофакторний дисперсійний аналіз (у програмі IBM SPSS Statistics 21).

Для виконання першого завдання дослідження встановлено відсоток респондентів з низьким, середнім та високим рівнями кожної шкали тесту смысло-життєвих орієнтацій (табл. 1).

Як видно з табл. 1, за всіма шкалами домінує середній рівень сформованості смысло-життєвих орієнтацій.

Найбільше респондентів з високим рівнем виявлено за шкалами «цілі» (26,6%) та «локус контролю – Я» (22,5%). Це означає, що в умовах війни близько чверті опитаних студентів соціономічних спеціальностей мають чіткі цілі на майбутнє та вважають себе сильними особистостями, здатними будувати життя відповідно до своїх цілей та уявлень про його зміст. Вважаємо доцільним доповнити ці дані висновками європейських дослідниць S. Šerelová та S. Barnová, які емпірично виявили значущість для смыслової насиченості життя студентів фокусування на таких цілях, як отримання освіти, накопичення професійно важливих знань та підвищення економічного благополуччя. Вираженість цих цілей як мотиваторів відповідної діяльності сприяє кращому осмисленню перспектив життєвого шляху студентською молоддю [4, с. 78–79].

Домінування середнього рівня зафіксовано за шкалами «результат життя» (68,1%) та «локус контролю – життя» (68%). Такі респонденти мають помірну вдовolenість прожитими роками та середньо виражену переконаність у підвладності життя контролю людей, їх свідомому вибору.

Низький рівень переважає за шкалою «процес життя» (33,2%). За цією ж шкалою виявлено найменшу частку студентів з високим рівнем сформованості смысло-життєвих орієнтацій (6,1%). Це свідчить про невдоволеність опитаних своїм теперішнім життям, переживання ними нестачі цікавих, емоційно насичених та сповнених смыслом подій. Отриману інформацію можна пояснити емпіричними даними О. Васильченко, О. Льюшенко та О. Чмір щодо існування тісного зворотного зв'язку між задоволенням студентів від процесу їхнього життя та домінуванням цінностей суспільної сфери [7, с. 167], що характерно для

Таблиця 1

Рівні смысло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей

Рівні	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень		
	Шкали	Кількість осіб	Відсоток	Кількість осіб	Відсоток	Кількість осіб	Відсоток
Цілі		48	19,7	131	53,7	65	26,6
Процес		81	33,2	148	60,7	15	6,1
Результат		45	18,4	166	68,1	33	13,5
Локус контролю – Я		44	18,1	145	59,4	55	22,5
Локус контролю – життя		42	17,2	166	68	36	14,8
Загальний показник		60	24,6	147	60,2	37	15,2

майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. Студенти глибоко занурені у проблематику українського суспільства, зумовлену воєнними діями, через що частково переживають страждання людей, які втратили близьких чи зазнали інші травми під час війни. Крім того, домінування низького рівня може зумовлюватися поширеним в юності переконанням у нездатності контролювати своє життя, виявленими Л. Коломоєць та Г. Шульгою. Така вікова особливість пояснюється відсутністю або недостатністю професійної майстерності, авторитету, досвіду прийняття самостійних рішень та успішного розв'язання труднощів [9, с. 44].

За загальною шкалою у респондентів переважає середній рівень (60,2%), менш виражений низький рівень (24,6%), а найменшою мірою представлено високий рівень сформованості смисло-життєвих орієнтацій (15,2%). Отже, більшість опитаних студентів соціономічних спеціальностей мають середній рівень осмисленості минулого, теперішнього та майбутнього життя як керованого людиною процесу. Приблизно чверть респондентів не відчуває осмисленості та керованості подій власного життя. Це свідчить про ймовірну недостатню готовність до надання професійної допомоги населенню у воєнних та повоєнних умовах, оскільки є ознакою нерозв'язаних проблем власного особистісного становлення. Тільки незначна частина опитаних здатна бачити смисл і відчуває, що має вплив на своє життя в умовах війни.

Для виконання другого завдання дослідження здійснено перевірку гіпотези, що існує статистично значущий зв'язок між показниками сформованості смисло-життєвих орієнтацій та віком опитаних. Застосування критерію кореляції Пірсона для $n=244$ виявило наявність високо значущих прямих кореляцій віку опитаних та всіх шкал тесту: життєвих цілей ($r=0,366$, $p<0,01$); загального показника ($r=0,324$, $p<0,01$); процесу ($r=0,312$, $p<0,01$); результату ($r=0,282$, $p<0,01$); локусу контролю – життя ($r=0,286$, $p<0,01$); локусу контролю – Я ($r=0,266$, $p<0,01$). Як бачимо, наявність чітких цілей, загальна сформованість життєвих смислів та задоволення від процесу життя залежать від віку опитаних студентів соціономічних спеціальностей більшою мірою, ніж інші прояви смисло-життєвих орієнтацій. Це підтверджує важливість наявності життєвого досвіду для осмислення та розуміння поточних подій, здатності бачити перспективу на майбутнє та знаходити причини радити життю навіть у кризових умовах.

Для виконання третього завдання дослідження здійснено перевірку гіпотези, що існує статистично значущий зв'язок між показниками сформованості смисло-життєвих орієнтацій та статтю

респондентів. Застосування однофакторного дисперсійного аналізу засвідчило відсутність зв'язку між цими перемінними (для кожної зі шкал тесту). Отримані дані узгоджуються з результатами емпіричного дослідження P. Sasvari, яке не виявило зв'язків між життєвими орієнтаціями та статтю опитаних студентів Угорщини [5, с. 9].

Для виконання четвертого завдання дослідження здійснено перевірку гіпотези, що існує статистично значущий зв'язок між загальним показником сформованості смисло-життєвих орієнтацій та курсом навчання. Застосування кореляційного аналізу (для порядкових шкал) встановило наявність позитивної кореляції ($r=0,196$, $p<0,01$), що свідчить про більш сформовані смисло-життєві орієнтації у студентів магістратури. Це може пояснюватися віковими розбіжностями: студенти-магістранти старші, тому мають більше досвіду в осмисленні та подоланні кризових явищ, а також у виконанні професійної діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті представлено результати емпіричного дослідження особливостей смисло-життєвих орієнтацій студентів соціономічних спеціальностей. Показано необхідність кваліфікованої допомоги населенню щодо подолання спровокованої війною смислової кризи та недостатню готовність до її надання майбутніх фахівців соціономічної сфери. Теоретично встановлено, що важливими для студентів допомагаючих професій особливостями смисло-життєвих орієнтацій є їх реалістичність, конструктивність та оптимальність. Емпірично виявлено, що в умовах війни найбільша частка здобувачів вищої освіти із соціономічних спеціальностей має середній рівень смисло-життєвих орієнтацій (загальна шкала). На другому місці за ступенем поширеності – низький рівень смисло-життєвих орієнтацій. Приблизно чверть опитаних не вважає життя насиченим важливими подіями, не має чітких цілей та не вважає себе спроможними впливати на долю. Щодо інших шкал тесту, то найбільша частка опитаних з високим рівнем виявлена за шкалами «цілі життя» та «локус контролю – Я». Найбільше опитаних із середніми показниками виявлено за шкалами «результат життя» та «локус контролю – життя». Найбільше студентів з низьким рівнем виявлено за шкалою «процес життя». Третина опитаних не вдоволена своїм життям під час війни, вважає його нецікавим та беззмістовним. Це викликає занепокоєння, оскільки може свідчити про недостатню готовність здобувачів вищої освіти до надання професійної допомоги населенню України у воєнних та повоєнних умовах.

Отримані дані підтвердили гіпотезу про існування статистично значущого зв'язку між показниками смисло-життєвих орієнтацій та віком

респондентів. Всі шкали тесту мають стійкі кореляції з віком, а найвищі значення кореляції – шкали «цілі життя», загальна шкала, «процес життя». Спростовано гіпотезу, що існує статистично значущий зв'язок між показниками сформованості смисло-життєвих орієнтацій та статтю респондентів. Підтверджено гіпотезу щодо існування зв'язку між загальним показником сформованості смисло-життєвих орієнтацій

та курсом навчання. Більшість студентів магістратури мають показники вищі за бакалаврів, бо мають більше життєвого та професійного досвіду.

Для пояснення отриманих результатів доцільно встановити зв'язки показників смисло-життєвих орієнтацій з іншими особистісними властивостями опитаних, що і становить перспективу наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельничук А. Ю., Комар Т. В. П'ятикроковий алгоритм проведення супервізії фахівців соціономічного профілю засобами позитивної психотерапії Н. Пезешкіана. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2022. Т. 33(72). № 3. С. 65–70.
2. Пінчук О. І. Інформаційний стрес як фактор травматизації працівників соціономічних професій в умовах війни. *Актуальні проблеми фахової підготовки здобувачів спеціальності 053 «Психологія»* : збірник матеріалів Міжуніверситетського науково-практичного семінару, Київ, 18 листопада 2022 р. Київ, 2022. С. 39–42.
3. Шатілова О. С. Студенти-психологи в умовах війни: окремі стани та емоції. *Актуальні проблеми фахової підготовки здобувачів спеціальності 053 «Психологія»* : збірник матеріалів Міжуніверситетського науково-практичного семінару, Київ, 18 листопада 2022 р. Київ, 2022. С. 44–45.
4. Čepelová S., Barnová S. Quality of Life and Value Orientation of University Students in Middle-Adulthood. *Acta Educationis Generalis*. 2020. Volume 10, Issue 1. P. 68–80.
5. Sasvari P. Measuring Life Orientation of University Students. *Journal for Health Sciences*, 2018. Volume 8, Issue 1. P. 5–13.
6. Knapík J. The Moral Value Orientations of University Students. *Ad Alta*. 2020. Issue 10(1). P. 128–131.
7. Васильченко О.М., Льошенко О.А., Чмір О.В. Peculiarities of life-sense orientations of students of higher educational institutions. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. № 34. С. 160–170.
8. Іванова О.В. Психологічні особливості розвитку смисло-життєвих орієнтацій у юнацькому віці : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2018. 304 с.
9. Коломоєць Л. І., Шульга Г. Б. Психологічні детермінанти осмисленості життя в юнацькому віці. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters : collective monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. P. 404–421.
10. Kariaka I. Value-sense Orientations as a Factor of Students-psychologists' Behavior Formation. *Science and Education*. 2017. Issue 11. P. 146–150.
11. Stadnik A. V., Melnyk Yu. B., Mykhaylyshyn U. B., de Matos M. G. Peculiarities of the Psychological Well-Being and Social Adaptation of Young Students and Cadets in Wartime Conditions. *International Journal of Science Annals*. 2023. Vol. 6. № 1. P. 22–30.
12. Варе І. С. Смисло-життєві орієнтації як суб'єктивна регулятивна система життєдіяльності особистості. Теоретична модель смисло-життєвих орієнтацій. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2015. № 1. С. 105–113.
13. Похилько Д. І., Перелигіна Л. А. Зміни смисло-життєвих орієнтацій особистості під впливом пандемії COVID-19. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2023. № 1(5). С. 107–118.
14. Прикладна психодіагностика в Національній гвардії України : методичний посібник / Колесніченко О. С. та ін. ; за заг. ред. проф. І. І. Приходька. Харків : НАНГУ, 2020. С. 108–111.

REFERENCES

1. Melnychuk, A. Yu., & Komar, T.V. (2022). Piatykrokovyi alhorytm provedennia supervizii fakhivtsiv sotsionomichnoho profilu zasobamy pozytyvnoi psykhoterapii N. Pezeshkiana [Five-step algorithm for supervision of specialists of socio-economic profile by means of N. Pezeshkian positive psychotherapy]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Psykholohiia*. 33(72). № 3, 65–70 [in Ukrainian].
2. Pinchuk, O. I. (2022). Informatsiinyi stres yak faktor travmatyzatsii pratsivnykiv sotsionomichnykh profesii v umovakh viiny [Informational stress as a factor in the traumatization of socio-economic professions workers in the conditions of war]. *Aktualni problemy fakhovoi pidhotovky zdobuvachiv spetsialnosti 053 «Psykhologhiia»* : zb. materialiv Mizhuniversitytetskoho naukovo-praktychnoho seminaru. Kyiv, 39–42 [in Ukrainian].

3. Shatilova, O.S. (2022). Studenty-psykholohy v umovakh viiny: okremi stany ta emotsii [Psychology students in war conditions: individual states and emotions]. *Aktualni problemy fakhovoi pidhotovky здobuvachiv spetsialnosti 053 «Psykhologhiia»* : zb. materialiv. Kyiv : NUBiP Ukrainy. 44–45 [in Ukrainian].
4. Cepelová, S., Barnová, S. (2020). Quality of Life and Value Orientation of University Students in Middle-Adulthood. *Acta Educationis Generalis*. 10(1), 68–80 [in English].
5. Sasvari, P. (2018). Measuring Life Orientation of University Students. *Journal for Health Sciences*, 2018. 8(1). 5–13 [in English].
6. Knapik, J. (2020). The Moral Value Orientations of University Students. *Ad Alta*, 10(1), 128–131 [in English].
7. Vasilchenko, O., Lioshenko, O., & Chmir O. (2019). Peculiarities of life-sense orientations of students of higher educational institutions. *Legal Bulletin of «KROK» University*. 34, 160–170 [in English].
8. Ivanova, O. V. (2018). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku smyslo-zhyttievkykh orientatsii u yunatskomu vitsi [Psychological features of the development of meaning-life orientations in youth]: candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kolomiets, L. I., Shulga, G. B. (2021). Psykholohichni determinanty osmyslenosti zhyttia v yunatskomu vitsi [Psychological determinants of mindfulness in adolescence]. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters* : collective monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 404–421 [in Ukrainian].
10. Kariaka, I. (2017). Value-sense Orientations as a Factor of Students-psychologists' Behavior Formation. *Science and Education*. 11, 146–150 [in English].
11. Stadnik, A. V., Melnyk, Yu. B., Mykhaylyshyn, U. B., & de Matos, M. G. (2023). Peculiarities of the psychological well-being and social adaptation of young students and cadets in wartime conditions. *International Journal of Science Annals*, 6(1), 22–30 [in English].
12. Vare, I.S. (2015). Smyslo-zhyttievi orientatsii yak sub'iektyvna rehuliatyvna systema zhyttiedialnosti osobystosti. Teoretychna model smyslo-zhyttievkykh orientatsii [Meaningful life orientations as a subjective regulatory system of an individual's life activities]. *Naukovyi visnyk Pivdennoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*. Odesa [in Ukrainian].
13. Pokhylko, D.I., Perelyhina, L.A. (2023). Zminy smyslo-zhyttievkykh orientatsii osobystosti pid vplyvom pandemii COVID-19 [Changes in the meaningful life orientations of the individual under the influence of the COVID-19 pandemic]. *Problemy ekstremalnoi ta kryzovoi psykholohii*. 1(5), 107–118 [in Ukrainian].
14. Prykladna psykhotodnostyka v Natsionalnii hvardii Ukrainy: metodychniy posibnyk (2020) [Applied psychodiagnostics in the National Guard of Ukraine: methodical guide] / Kolesnichenko O. S. ta in. Kharkiv : NANHU. 108–111 [in Ukrainian].